

Konferencer

11. nordiske arbejderhistoriekonference

Den traditionsrige, nordiske arbejderhistoriekonference blev denne gang afholdt i Sverige, lidt uden for Stockholm på Runö Folkhögskola den 21.-23. juni 2004. Arrangør var Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek (ARAB), der undervejs havde overtaget opgaven fra Island. Den danske delegation bestod af Knud Holt Nielsen (KU), René Karpantschof (KU) og Flemming Mikkelsen (AUC), der alle var blandt oplægsholderne, samt af Henning Grelle og undertegnede fra Arbejdermuseet & Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

Temaet for konferencen var *Den nordiske arbejderbevægelse og andre folkelige bevægelser i en internationaliseret verden: udfordringer, konkurrence og samarbejde i mere end 100 år*, der var delt op i fire afsnit: (A) Arbejderbevægelsen og andre sociale bevægelser, (B) "Glemte" bevægelser, (C) Radikalisering og protestkultur og (D) Den nye "globalisering". Til hvert afsnit var der tilknyttet oplægsholdere og tid til diskussion. I alt bidrog 15 forskere fra Finland, Sverige, Norge og Danmark med både papers og oplæg, der i redigeret form publiceres i en af næste års udgaver af ARAB's tidsskrift *Arbetarhistoria*. I det følgende vil kun udvalgte oplæg blive omtalt.

Det indledende Afsnit A blev sat i gang af Kjell Östberg (S), der under overskriften *Radikaliseringens vågor och sociala rörelser* argumenterede for sammenhængen mellem væsentlige samfundsforandringer og folkelige bevægelsers styrke og udvikling.

Som eksempler på disse bølger nævntes radikale højdepunkter som 1840'ernes kamp for national selvbestemmelse, 1890'ernes kamp for demokrati og social mobilitet, 1910'ernes (kvinde)-kamp for stemmerettigheder, 1930'ernes kamp for sociale reformer og 1960'ernes værdikamp, der alle skabte stærke folkelige bevægelser. Ikke overraskende blev Östbergs generaliseringer og hans forsøg på at periodisere de sidste 100 år efterfølgende – af forsamlingen – forsøgt nuanceret med eksempler på undtagelser, der ikke bekræftede reglen.

Derefter fulgte René Karpantschof med *Den moderne politiks tilblivelse i Danmark 1865-1887 med fokus på fremvæksten af foreninger og landsdækkende netværk, af nationale skikkelser, programmer og slogans samt af nye klasse- og meningsfællesskaber*. Oplægget baserede sig på en kortlægning (kvantitativ analyse) af kollektive aktioner i Danmark 1865-1887 (kilder: Berlingske Tidende og Politiken). For Karpantschof var det blandt andet vigtigt at lægge afstand til den traditionelle arbejderhistorieforskning og dens tendens til at fokusere på arbejderbevægelsens indre dynamik. Mere frugtbart er det, ifølge Karpantschof, i stedet at studere fremvæksten af den moderne politik i sin historiske helhed, herunder den samlede politiske kontekst og relationerne til allierede og modstandere. En af Karpantschofs konklusioner var, at der før 1870 oftest var tale om forsamlinger af "borgere", der aktionerede, mens det efter 1870 ("det store tidehverv") derimod blev mere udbredt at organisere sig i distinkte, politiske grupper omkring Højre, Venstre

og socialister. Endelig fremhævedes det, at der fra anden halvdel af 1870'erne kan identificeres en parlamentarisering af konfliktkulturen, som fra da af placerede parlamentet centralt på kamppladsen for materielle og ideologiske interessekampe i Danmark.

Som afslutning på Afsnit A forsøgte Inger Bjørnhaug (N) sig under overskriften *Arbejderbevægelsen – en folkelig bevægelse?* med en dekonstruktivistisk analyse af arbejderbevægelsen som begreb og fænomen. Bjørnhaug betonedede blandt andet begreberne folk og folkeligheds konstruerede, dynamiske og relationelle karakter, defineret i en national, historisk kontekst, samt arbejderbevægelsens historiske udgangspunkt i forestillingen om "den ideelle arbejderklasse". Et ideal defineret ud fra en international bevægelses mål og visioner (ideologi), men som samtidig havde rod i de virkelige arbejdere. Uden tydeligt at skelne mellem parti og bevægelse lagde Bjørnhaug derefter vægt på skiftet fra arbejderparti til folkeparti og statsbærende parti (velfærdsstatens beskytter), som på den ene side en udvanding af selvopfattelsen og derfor en trussel mod bevægelsens fortsatte eksistens. På den anden side mente forfatteren, at netop arbejderbevægelsens mere virkelighedsnære og mangesidige ("folkelige") selvopfattelse er en styrke ved arbejderbevægelsen og en nødvendig modvægt til dagens markedsliberale rationalitet. Man kunne fristes til at sige, at oplægget i nogen grad bar præg af, at desintegrationen af forestillingen om arbejderbevægelsens eksistens endnu ikke er så fremskreden i Norge, som den er i Danmark.

Min personlige favorit var Lars Björln (S), der i foredraget *Kring kommunistiska front- och sideorganisationer i Norden* under afsnit B argumenterede for, at nogle af de kommunistiske front- og sideorganisationer har haft karakter af folkebevægelser. Casestudiet var den kommunistiske Arbetarnes Idrottsförening (AIF) i Stockholm, der blev oprettet i 1922 på initiativ af den kommunistiske Røde Sportsinternationale (RSI) og det Kommunistiske Ungdomsforbund (og Kommunistisk Ungdomsinternationale). Ifølge Björln kom folkebevægelsestraditionen og de tidlige svenske kommunisters rødder i Socialdemokratiet og venstresocialismen til udtryk, da der opstod uenigheder mellem de svenske kommunister og de internationale organer i forbindelse med AIF's indtræden i det nationale Riksförbundet. RSI krævede opbygning af nationale, kommunistiske sportsforbund, men dette blev afvist som en på det tidspunkt urealistisk mulighed. Stalins bolsjevisering gjorde dog hurtigt op med opportunismen i kommunisternes rækker. Den totale kontrol fra Moskva, der for alvor slog igennem i AIF fra 1928 og i 1930 fik som konsekvens, at RSI tvang dannelsen af Arbetarnas Idrottsförbund igennem, betød, ifølge Björln, derfor også AIF's folkebevægelseselementets endeligt.

Umiddelbart kan det måske virke som en tilsnigelse at påstå, at en lille lokal sportsforening i Stockholm skulle have karakter af en folkebevægelse. Meget afhænger imidlertid af definitionen af folkebevægelse. Det kunne derfor have været frugtbart med et indledende oplæg, der problematiserede og gav et bud på en definition af begreberne folkebe-

vægelse, folkelige bevægelser og sociale rörelser. Ellers var konferencen bestemt vellykket. Afviklingen var professionel og uden svinkearinder (ingen kedelige museumsbesøg!), maden var god, omgivelserne var smukke, fodboldkampen mellem Danmark og Sverige endte 2-2 og alle var glade. Henning Grelle sluttede den danske optræden af med at understrege, at SFAH i samarbejde med Arbejdermuseet & Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv påtager sig ansvaret for den næstkommende Nordiske Arbejderhistoriekonference, der kommer til at foregå i Danmark under det foreløbige tema *Industriarbejde 1850-1970*.

*Jesper Jørgensen
Arbejdermuseet &
Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv*

Internet

TUC's historie

Det britiske LO, Trades Union Congress, står sammen med London Metropolitan University bag *The Union Makes Us Strong: TUC History Online*. Den prisbelønnede side, der fortæller om den britiske arbejderbevægelses historie fra den spæde start i begyndelsen af 1800-tallet til år 2000, rummer blandt andet en stor mængde fotos, plakater og dokumenter. www.unionhistory.info

Dokumenter og papers fra ARAB

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (ARAB) i Stockholm er begyndt at lægge enkelte dokumenter fra samlingerne ud på in-

ternettet. Blandt dokumenterne findes en anarkistisk sovjetisk esperantists sidste brev til sine kammerater i Sverige fra 1936, den svenske statsminister Per Albin Hanssons dagbog for den 5.-10. april 1940 og de første sider i protokollen for Sveriges første fagforening, *Typografiska Sällskapet* i Stockholm, der blev stiftet den 24. maj 1846.

På arkivets hjemmeside findes også en række papers fra konferencen *The International Labour Movement on the Thresholds of Two Centuries*, som blev afholdt i anledning af arkivets hundredeårsjubilæum i slutningen af 2002. Blandt titlerne findes Stefan Berger: *Communism, Social Democracy and the Democracy Gap*, Gerd Callesen: *Aspects of Internationalism at the Turn of the 19th/20th Century*, Niels Finn Christiansen: *Nationalist Challenges – The Dilemmas of Nordic Welfare Policies* og Richard Hyman: *The International Labour Movement on the Threshold of Two Centuries. Agitation, Organisation, Bureaucracy, Diplomacy*.
www.arbarkiv.nu/ur_ursamling-ar.htm
www.arbarkiv.nu/international.htm

Vänsterpartiet og Østblokken

Vänsterpartiet i Sverige er kommet under alvorligt pres på grund af partiets forbindelser til de kommunistiske østblokstater under den kolde krig. I to repor-

tager har det svenske TV-program *Uppdrag Granskning* afsløret, at partiet frem til murens fald havde langt mere nære relationer til de kommunistiske stater i Østeuropa end officielt vedgæet. Vänsterpartiet har nu nedsat en historisk kommission, som skal lægge alle kortene på bordet. En tidligere hvidbog *Lik i garderoben?* fra 1996 om SKP's og VPK's forbindelser med østdiktaturene kan hentes i PDF-format fra partiets hjemmeside. De to programmer fra *Uppdrag Granskning* kan ses på Sveriges Televisions hjemmeside.
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=15777&a=261666>
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=15777&a=264856>
www.vansterpartiet.se/PUB_Material/3764,3762.cs

Udstillinger

Jordens arbejdere

I årets sidste kvartal viser Arbejdermuseet fotoudstillingen *Jordens arbejdere* i tilknytning til den permanente udstilling *Folkets århundrede*.

Udstillingen fortæller om arbejdsmarkedets globalisering og om arbejdsforholdene rundt om på kloden. Mange steder lever arbejderne stadig under de samme betingelser, som danske arbejdere gjorde for hundrede år siden. I takt med globaliseringen er blandt andet den danske industriproduktion flyttet til Østeuropa og udviklingslandene, hvor

arbejdere har en 16 timers arbejdsdag og forfølges, hvis de er fagligt eller politisk aktive, mens børn forkrøbles af det hårde slid. Produktionsomkostningerne er billige, og de lokale arbejdere betaler prisen.

Men vi er ikke uden indflydelse på disse forhold. De varer, som produceres – tøj, elektronik og sko – købes af blandt andre danske teenagere til lave priser, og dette bidrager til at holde de elendige arbejdsforhold i gang. De fleste fodbolde bliver for eksempel syet i Pakistan, mens tobaksarbejdere i Nicaragua rammes af nikotinforgiftning, når de plukker de blade, som senere ryges af os.

På udstillingen vises eksempler på arbejdsforholdene rundt om i verden, eksempler på varer, som produceres billigt, og billeder af de mennesker, der fremstiller varerne til os. Fotografierne er taget af journalist Ulrik T. Skaftø, der har rejst i udviklingslandene og besøgt solidaritetsprojekter som støttes af Fagligt Fælles Forbund.

I tilknytning til udstillingen udgives undervisningshæftet *Jordens arbejdere* med tekst og fotos af Ulrik T. Skaftø og illustrationer af Søren Benche. Hæftet sælges på Arbejdermuseet. Klassesæt kan bestilles hos 3F (sid@sid.dk).

Arbejdermuseet
 Rømersgade 22
 1362 København K
www.arbejdermuseet.dk